

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ

УДК 343.232

DOI [https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i2\(31\).583](https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i2(31).583)**Н. О. Антонюк***orcid.org/ 0000-0002-7582-2071**кандидат юридичних наук, доцент,**доцент кафедри кримінального права і кримінології**Львівського національного університету імені Івана Франка,**суддя**Великої Палати Верховного Суду***КАТЕГОРИЗАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ ЯК ОСНОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ
КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ**

Постановка проблеми. Категоризація кримінальних правопорушень має важливе значення для інституту диференціації кримінальної відповідальності. Адже фактично всі інститути кримінального права переплетені між собою через прив'язку до ступенів тяжкості злочинів, які визначені статтею 12 Кримінального кодексу України (далі – КК). Питання про категоризацію злочинів набуло нової актуальності з огляду на необхідність комплексного впровадження інституту проступків поряд зі злочинами, а також у зв'язку з масштабною роботою над змістовним оновленням Загальної та Особливої частин КК. Визначення того, якою повинна бути категоризація кримінальних правопорушень є, безумовно, основою, «хребтом» кримінального права загалом, оскільки саме кримінальне правопорушення та покарання є фундаментом цієї галузі.

Метою дослідження є визначення того, чи є категоризація кримінальних правопорушень засобом диференціації кримінальної відповідальності. Також планується запропонувати власне бачення щодо деяких аспектів проведення такої категоризації, зокрема в частині позначення категорій кримінальних правопорушень.

У науковій літературі свої міркування щодо місця категоризації злочинів або ж кримінальних правопорушень серед засобів диференціації кримінальної відповідальності висловлювали М.І. Бажанов, О.В. Васільєвський, С.Є. Кротов, Л.Л. Кругліков, Л.О. Кулева В.О. Навроцький, Н.О. Огнерубов, Л.В. Павлик, О.М. Чупрова, Є.В. Рогова та інші вчені. Багато науковців досліджували питання щодо доцільності виділення інституту кримінального проступку поряд зі злочинами. Водночас спеціальних досліджень, в яких би підіймалося питання нумерації чи позначення категорій кримінальних правопорушень, не було.

Оскільки висловлювалися різноманітні підходи до цього питання на наукових заходах, з'явилася необхідність проаналізувати можливі способи «нумерації» чи іншого позначення категорій кримінальних правопорушень і запропонувати власне бачення такої мінісистеми в межах кримінального права загалом.

Розпочнемо з дослідження питання про те, якою має бути категоризація злочинів. Загальновідомо, що в науковій спільноті позитивно сприйнято підхід щодо поділу кримінальних правопорушень на кримінальні проступки і злочини. У Кримінальному процесуальному кодексі України термін «проступок» з'явився ще у 2012 році. У процесуальному плані віднесення діяння до кола проступків спрощує процесуальну форму дій правоохоронних органів і судів щодо його констатації. Водночас у тексті КК до сьогодні поділу на злочини і кримінальні проступки не проведено. Тож ідея зі спрощенням кримінального судочинства щодо проступків наразі не реалізована повністю.

На низці наукових заходів провідні українські вчені висловлювали ідеї про доцільність переходу від наявної категоризації злочинів, яка міститься у статті 12 КК, до більш розгорнутої. Йдеться про впровадження категорій злочинів у Загальній частині КК. Така категоризація, за задумом, має стати основою для подальшої диференціації кримінальної відповідальності з можливістю переходу з однієї категорії злочину на іншу, залежно від наявності у вчиненому обтяжуючих або ж пом'якшуючих ознак.

Водночас виникає питання, яким чином позначати категорії злочинів. На нашу думку, найоптимальнішим є цифрове позначення категорій злочинів. Адже у КК не використовується буквенне позначення, та й позначення категорій

злочинів цифрами більш притаманне національному кримінальному праву навіть з огляду на історичний аспект.

Змоделюємо ситуацію, за якої таких категорій злочинів буде десять. Наступним питанням для вирішення є питання про те, який же зі злочинів варто визначити «категорією 1»: найбільш небезпечний чи найменш небезпечний? На перший погляд, може скластися враження, що це не принципове питання, і як розробники кодексу зроблять, так і буде. Проте не варто забувати про значення категоризації злочинів для кримінального кодексу. Вище ми зазначали, що така категоризація є основою, «хребтом» кодексу. І таке її значення не є перебільшенням. Адже від вирішення питання про те, як провести нумерацію категорій злочинів: від 1 до 10 чи навпаки, знайдуть своє подальше вирішення суміжні питання.

Влучно звертає увагу професор В.О. Навроцький, стверджуючи, що варто пам'ятати, що після злочинів йдуть кримінальні проступки, а загальна нумерація кримінальних правопорушень має бути наскрізною. Так, якщо найнебезпечніший злочин віднести до категорії 1, то далі за ступенем спадання суспільної небезпеки розміщуватимуться наступні категорії. Таку нумерацію можна буде продовжити й на кримінальні проступки. Якщо ж взяти за основу протилежний підхід і позначити найбільш небезпечний злочин категорією 10, а найменш небезпечний – 1, то продовжити наскрізну нумерацію неможливо. Знову доведеться починати нову нумерацію проступків.

Проте, розуміючи, що означене питання є дискусійним і можна знайти аргументи як за один, так і за інший підходи, висловимо ще деякі міркування на підкріпленні доцільності проведення наскрізної нумерації категорій проступків саме з категорії 1 до категорії 10, де категорія 1 – найбільш суспільно небезпечний злочин, а категорія 10 – найменш суспільно небезпечний.

Найнебезпечніший злочин є унікальним, саме він є крайньою межею, гірше за нього бути не може. Скоріш за все, йдеться про спричинення смерті з кваліфікуючими ознаками.

Якщо це крайня точка, то за нею не має бути жодного відліку. Якщо сказати, що найнебезпечніший злочин 10 категорії, то за ним може бути ще 11-та, 12-та категорії. Якщо ж сказати, що найнебезпечніший злочин першої категорії, то він і є, навіть математично, «крайнім» натуральним числом. За ним відлік предметів неможливий.

Найнебезпечніший злочин – це «пік», «вершина» суспільної небезпеки. Тобто його можна зобразити через модель трикутника, де вершина показуватиме найнебезпечніше явище. Може виникнути питання, а чому не навпаки? Відповідь на нього доволі проста: бо кількість найнебезпечніших злочинів менша порівняно із іншими зло-

чинами. Тож верхівка трикутника наочно демонструє кількість. Основа трикутника – це злочини 10 категорії. Їх, очевидно, більше, ніж найнебезпечніших.

Основою побудови порядковості категорій злочинів є їхня суспільна небезпека. Під час зображення сходинок зростання суспільної небезпеки злочинів ми, очевидно, показуватимемо рух знизу вгору. Згаданий нами вище трикутник якраз наочно демонструє зміну суспільної небезпеки злочину.

Загалом така порядковість, окрім суспільної небезпеки, непрямо відображає ще кількісну характеристику злочинів. Найбільш суспільно небезпечних злочинів менше, ніж решти. Це «одниці», найбільш яскраві, кричущі злочини.

Якщо провести паралель з іншими категоріями, які використані в юридичній науці, то перш за все на гадку спадають: групи інвалідності, де перша група – це ті, хто має більший ступінь втрати здоров'я порівняно з третьою групою. В аналогічному порядку розміщені категорії і ранги держслужбовців: державні службовці, які займають посади державної служби категорії «А» – 1, 2, 3 ранг; державні службовці, які займають посади державної служби категорії «Б» – 3, 4, 5, 6 ранг; державні службовці, які займають посади державної служби категорії «В» – 6, 7, 8, 9 ранг.

У Законі України «Про прокуратуру» донедавна були поняття «державний радник юстиції 1-го класу, 2-го й 3-го», а також «юрист 1 першого класу, 2-го і 3-го» [1]. За градацією особа, яка мала перший ранг чи клас, вважалася вищою за посадою.

У цій класифікації внутрішньо вбудованим є розуміння поняття, що є вищим за суспільною небезпекою. Вищий ступінь у наведених нами прикладах із законодавства означає більш очевидний. Так, якщо кажуть «першокласний» спеціаліст, то це спеціаліст на всі 100 відсотків, ні в кого немає навіть сумніву в його кваліфікації. Якщо провести паралель із категоризацією злочинів, варто сказати, що злочин першої категорії – це такий тяжкий злочин, що ні в кого немає сумніву, що це найбільш небезпечне діяння. Кожен пересічний громадянин без сумніву скаже на злочин категорії 1, що це саме злочин, а не інший делікт.

Все ж повернімося до галузі кримінального права і спробуємо в ньому знайти підходи, які вже роками використовувалися в національній доктрині кримінального права і показують, як суспільна небезпека відображена у структурі КК.

Загальновідомий підхід щодо побудови кодексу, який, на жаль, не цілком дотриманий, – це підхід до розміщення розділів Особливої частини КК. Розташування розділів Особливої частини КК повинно бути проведено від найбільш небезпечних посягань до найменш небезпечних. Тобто в розділі 1 має бути передбачена відповідальність

за найбільш суспільно небезпечні посягання. А далі розміщуються групи злочинів за родовим об'єктом за мірою спадання суспільної небезпеки.

Пригадується дискусія щодо того, який ж розділ має розпочинати Особливу частину: злочини проти життя, злочини проти основ національної безпеки України чи злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Аналогічний підхід в ідеалі мав би бути дотриманий у межах розділів Особливої частини КК. Так, як приклад неправильного розташування часто називають статті 185, 186 та 187 КК. Очевидно, що дотримати таке ідеальне розміщення наскрізно у всьому кодексі – завдання не з легких. Та й ступінь суспільної небезпеки кількох злочинів іноді оцінити досить складно. Але той факт, що загалом модель кримінального кодексу має бути наближена до цих ідеалів, сумнівів не викликає.

Чи можна сказати, що сьогоднішнє розміщення категорій злочинів у ст. 12 КК від меншого до більшого є аргументом про доцільність нумерації від найменшого? Мабуть, ні, адже у чинному КК немає жодної нумерації, а тому питання про те, звідки її починати, науковцями перед собою не ставилося.

Ще одним питанням, яке неодмінно варто з'ясувати, є питання про паралель між розміщенням злочинів і розміщенням покарань. Загальновідомо, що покарання у КК розміщені за наростаючою. Сказати, що вони розміщені у чіткій послідовності від найменш тяжкого до найбільш тяжкого, не можна. Однак те, що останніми йдуть позбавлення волі на певний строк та довічне позбавлення волі, дозволяє встановити напрямок їх розміщення законодавцем.

На нашу думку, покарання розмістили за описаним алгоритмом, оскільки йдеться про державний примус. Демократична держава не може безпосередньо показувати силу і водночас залякувати населення. Фактично розміщення покарань «від меншого» – це посил держави про те, що основне в покаранні не кара, а виправлення. Якщо порівняти із заходами забезпечення кримінального провадження в КПК, то видно аналогічний підхід і те, що держава демонструє можливий негативний вплив на особу з меншого до більшого.

Однак, вважаємо, що абсолютно інша ідея має бути закладена в розміщенні категорій злочинів. Нумерація категорій злочинів за аналогією з розміщенням покарань не повинна застосовуватися. Розміщенням категорій злочинів держава повинна показати шкалу цінностей для неї. А найбільшою цінністю, яку охороняє кримінальне право, є життя. Тому ті діяння, в яких має місце посягання на життя, мають бути на першому місці.

Саме категорія 1 має показувати те, що:

– найбільша цінність, яка охороняється, – життя, і ця цінність на першому місці;

– найвищий ступінь суспільної небезпечності – це посягання на життя.

Не вдаючись у детальне дослідження пам'яток історії права, аксіомою є твердження про те, що зародки кримінального права починалися із встановлення кримінальної відповідальності за вбивства, а лише згодом йшлося про посягання на власність і менш небезпечні злочини. Тобто держава завжди показувала свою градацію цінностей через призму найнебезпечніших, на її думку, посягань на ці цінності.

Мабуть, ключовий контраргумент щодо розміщення категорій злочинів за алгоритмом «категорія 1 – найменш небезпечний злочин» – те, що зростає суспільна небезпека, а отже, зростає порядковість цифр. Але такий підхід видається дещо спрощеним. Адже унеможливлена буде наскрізна нумерація всіх кримінальних правопорушень: злочинів і проступків, про що ми згадували вище.

Якщо звернутися до зарубіжного досвіду, то варто сказати, що наскрізна категоризація проведена в англосаксонській системі права. Існує поділ на найбільш небезпечні злочини, які називаються felonies (які бувають декількох категорій) та менш небезпечні, так звані misdemeanors, які теж можуть поділятися на категорії. Підхід до позначання в кодексах різних штатів США схожий. Так, наприклад, у Кримінальному законі штату Делавер передбачено 7 категорій від А до G, а misdemeanor двох класів А та В. Більш небезпечні посягання в обидвох групах нумеруються починаючи з А [2].

Звісно, що в наведеному прикладі ми бачимо буквенне позначення категорій злочинів, яке відмінне від тих двох підходів, які аналізуємо в цій статті. Водночас, якщо задатися питанням про буквенну нумерацію, то напевно чи виникнула б ідея нумерувати від «Я». Очевидно, що така нумерація була б проведена з букви «А», тобто з першої букви. Тому і цифрову нумерацію логічно починати з 1, а не з 10.

Підхід до нумерації, за якого класифікація починається від менших чисел, рекомендує застосовувати і Організація Об'єднаних Націй (далі – ООН). Так, найбільш небезпечними злочинами ООН пропонує вважати ті, що пов'язані з умисним заподіянням смерті, далі слідує злочини, якими заподіюється шкода здоров'ю, злочини проти статевої свободи, насильницькі злочини проти власності, ненасильницькі злочини проти власності і т.д. [3, с. 13].

Ще одним із питань, яке необхідно дослідити, є вирішення питання про те, чи має значення для диференціації кримінальної відповідальності категоризація злочинів за ступенем тяжкості. Чи впливає сама категорія злочину на диференціацію кримінальної відповідальності, тобто чи використовує законодавець такий засіб, як категоризацію злочинів, для забезпечення варіативності?

Позитивну відповідь на це питання з різним ступенем узагальнення знаходимо у працях М.І. Бажанова [4, с. 22], В.О. Навроцького [5, с. 101], Л.В. Павлик [6, с. 322; 7, с. 5], О.М. Чупрової [8, с. 13], Л.Л. Круглікова та О.В. Васильєвського [9, с. 57], Є.В. Рогової [10, с. 197], С.Є. Кротова [11, с. 13], Н.О. Огнерубова [12, с. 263] (щоправда, останній розглядає градацію в контексті критеріїв диференціації). У своєму дисертаційному дослідженні, присвяченому категоріям злочинів як засобу диференціації кримінальної відповідальності, Л.О. Кулева зазначила, що категоризація як засіб диференціації дозволяє встановити різні кримінально-правові наслідки за вчинення злочину в Загальній частині, а також конструювати склади злочинів [13, с. 105].

Дійсно, розподіл злочинів за ступенем тяжкості дозволяє формувати норми із прив'язкою до цих ступенів і таким чином конструювати більш абстрактне загальне правило, яке охоплюватиме наслідки вчинення усіх чи більшості злочинів певної категорії. У тому числі за такої ситуації набагато простіше прописувати винятки із правил.

Та чи забезпечує такий засіб юридичної техніки диференціацію кримінальної відповідальності? На нашу думку, відповідь на це питання криється в послідовності віднесення злочинів до певних категорій. Безсумнівним є той факт, що перш ніж злочин буде віднесений за ступенем тяжкості до того чи іншого виду, має бути сконструйована санкція, яка відповідає складу цього злочину. Лише після того, опираючись на найбільш суворий прояв цієї санкції, можна сказати, до якої категорії належить злочин. Сказане жодним чином не ставить під сумнів той факт, що законодавець може мати загальні уявлення про тяжкість кожного злочину ще до того як встановлена санкція, проте без цієї об'єктивованої ознаки жодна категоризація за ступенем тяжкості неможлива. Отже, санкція є первинною, а класифікація (категоризація) – вторинною. Саме із цих міркувань ми не можемо віднести поділ злочинів за ступенем тяжкості до засобів диференціації.

На думку Є.В. Рогової, диференціація кримінальної відповідальності покликана забезпечити баланс між двома тенденціями – строгістю кримінальної відповідальності за вчинення тяжких чи особливо тяжких злочинів і її м'якістю у випадку вчинення злочинів невеликої чи середньої тяжкості [14, с. 31; 15, с. 55].

Вважаємо цей підхід хибним з огляду на таке: по-перше, диференціація кримінальної відповідальності забезпечує варіативність впливу в рамках найбільш суворого виду юридичної відповідальності, тому баланс суворості чи м'якості санкції зумовлюється не стільки категорією злочину, скільки самим злочином. Наприклад, легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (ч. 1 ст. 209 КК), є тяжким злочином із покаранням у вигляді позбавлення волі строком від 3 до 6 років, а вбивство, вчинене через необережність (ч. 1 ст. 119 КК), є злочином середньої тяжкості з альтернативною санкцією у вигляді позбавлення волі строком від 3 до 5 років. Такі межі санкцій є цілком допустимими і справедливими (коли верхня не перевищує нижню більш ніж удвічі), і очевидно те, що суворість відповідальності в наведеному прикладі залежить не стільки від категорії, скільки від співвідношення меж та їх розміру, які в наведеному прикладі практично збігаються. По-друге, диференціація кримінальної відповідальності має місце щодо всіх категорій злочинів, і певне обмеження одних категорій є лише критерієм суворості, а інших – м'якості, виглядає дещо штучним.

Водночас необхідно наголосити, що категоризація кримінальних правопорушень виконує технічну функцію, яку важко переоцінити. Ця функція неодмінно використовується під час конструювання інших засобів диференціації. Наприклад, обсяг форми реалізації кримінальної відповідальності за незакінчений злочин чи за множинність злочинів залежить від того, до якої категорії належить злочин. Спрощено можна сказати, що класифікація злочинів дозволяє уникнути велетенського масиву правил для кожного окремо взятого злочину. Адже зручніше ці правила згрупувати, якщо злочини певною мірою схожі. Проте, в будь-якому разі, коли законодавець вважатиме за потрібне скоригувати цей обсяг, він не буде змінювати категорію злочину, а змінить санкцію за його вчинення, що автоматично призведе до зміни категорії.

Висновки. Категоризація кримінальних правопорушень, у тому числі злочинів, не є засобом диференціації кримінальної відповідальності. Однак саме категоризація покладена в основу подальшої диференціації злочинів такими засобами, як врахування кількості вчинених злочинів (множинність); врахування кількості учасників злочину (співучасть); врахування етапу, на якому злочинний намір був завершений чи зупинений (стадії); передбачення можливості звільнення від кримінальної відповідальності, покарання або його відбування; встановлення строків зняття та погашення судимості тощо.

Під час побудови ієрархії категорій злочинів залежно від ступеню суспільної небезпечності найбільш небезпечні злочини необхідно віднести до категорії 1, а найменш небезпечні – до категорії n (залежно від кількості категорій, де n – кількість категорій), оскільки саме такий підхід дозволить застосувати наскрізну нумерацію до всіх кримінальних правопорушень, а не лише до злочинів. Цей підхід наочно показує, що найбільшою цінністю, яка охороняється кримінальним правом, є життя, і саме ця цінність знаходиться

на першому місці. Відповідно, перший, найвищий ступінь суспільної небезпечності злочину – це посягання на життя.

Література

1. Закон України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 року, № 1789-ХІІ. Офіційний портал Верховної Ради України : веб-сайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1789-12#Text>.
2. Кримінальний кодекс штату Делавер. Глава 42. Delaware.gov : веб-сайт. URL : <https://delcode.delaware.gov/title11/c042/>.
3. Международная классификация преступлений для статистических целей. Управление Организации Объединенных Наций по наркотикам и преступности. Вена, 2015. 157 с.
4. Бажанов М.И. Назначение наказания по советскому уголовному праву : монография. Київ : Вища шк. 1980. 216 с.
5. Навроцький В.О. Диференціація кримінальної відповідальності: забаванка законодавця чи необхідність. «Кримінальний кодекс України 2001 р.: проблеми застосування і перспективи удосконалення» матеріали Міжнародного симпозиуму 11-12 вересня 2009 року. Львів : ЛьвДУВС, 2009. С. 100–103
6. Павлик Л.В. Поняття та види засобів диференціації кримінальної відповідальності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2013. Вип. 1. С. 313–325.
7. Павлик Л.В. Диференціація кримінальної відповідальності за злочинні посягання у сфері економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.08. Львів : ЛьвДУВС, 2013. 22 с.
8. Чупрова О.Н. Дифференциация ответственности в уголовном праве стран континентальной Европы и России: Компаративистский аспект : автореф. дис. ... канд. : 12.00.08. Волгоград, 2008. 25 с.
9. Кругликов Л.Л., Васильевский А.В. Дифференциация ответственности в уголовном праве. Санкт-Петербург : Издательство «Юридический центр Пресс», 2002. 300 с.
10. Рогова Е.В. Учение о дифференциации уголовной ответственности : дис. докт. юр. наук : 12.00.08. Москва, 2014. 596 с.
11. Кротов С.Е. Дифференциация уголовной ответственности в зависимости от категоризации преступлений, квалифицирующих признаков и обстоятельств отягчающих наказание : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.08. Москва, 2005. 24 с.
12. Огнерубов Н.А. Цель наказания в контексте критериев дифференциации уголовной ответственности. *Вестник ВГУ. Серия: Право*. 2019. № 1. С. 258–265.
13. Кулева Л.О. Категоризация преступлений как средство дифференциации уголовной ответственности в Общей и Особенной частях УК РФ : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.08. Ярославль, 2019. 244 с.
14. Рогова Е.В. Дифференциация уголовной ответственности. *Российский следователь*. 2014. № 21. С. 30–32.
15. Рогова Е.В. Уголовно-политические основы дифференциации уголовной ответственности. *Безопасность бизнеса*. 2017. № 5. С. 53–58.

Анотація

Антонюк Н. О. Категоризація злочинів як основа диференціації кримінальної відповідальності. – Стаття. У статті досліджується проблема зовнішнього відображення в тексті кримінального закону категоризації

злочинів, а також зв'язок категоризації злочинів із диференціацією кримінальної відповідальності.

У світлі реформування КК України питання позначення та розташування категорій злочинів набуває особливої актуальності. Ключовою ідеєю нашого дослідження в цій частині є обґрунтування необхідності позначення категорій злочинів від більш небезпечних до найменш небезпечних, тобто від категорії 1 до категорії n (залежно від їх кількості). Цей підхід успішно застосовується у кримінальному праві інших держав та рекомендується ООН. Основними його перевагами є відображення того, що найбільша цінність, яка охороняється, – життя людини, і ця цінність – на першому місці; а найвищий ступінь суспільної небезпечності – це посягання на життя, і саме він теж на першому місці. Побічно така нумерація може бути проілюстрована через модель «трикутника», що наочно демонструє кількість кримінальних правопорушень конкретної категорії. Адже загальновідомо, що найбільш небезпечних злочинів менше, ніж злочинів невеликої тяжкості.

Найбільш небезпечна категорія злочинів є очевидно, загальновізною у правовій державі, якою є Україна. Тож життя людини є найвищою соціальною цінністю. Найнебезпечніші злочини завжди спрямовані на умисне заподіяння смерті людині. Тому цілком справедливо закріпити їх «на вершині піраміди» злочинів під номером 1.

Також ми послідовно відстоюємо позицію про те, що категоризація злочинів не є засобом диференціації кримінальної відповідальності. Належно оцінюючи важливість категоризації, ми, втім, вважаємо, що вона виконує скоріше технічну функцію, як наскрізний кримінально-правовий інститут, який водночас відіграє важливе значення для використання інших засобів диференціації кримінальної відповідальності.

Таким чином, висновками проведеного дослідження є заперечення можливості класифікації злочинів виступати засобом диференціації кримінальної відповідальності. Також у статті доведено необхідність здійснення класифікації злочинів таким чином, щоб найбільш небезпечні злочини належали до категорії 1, а наступні категорії розміщувалися залежно від зменшення ступеню суспільної небезпеки до категорії n (де n – кількість категорій).

Ключові слова: диференціація кримінальної відповідальності, категорії злочинів, класифікація злочинів, нумерація.

Summary

Antonjuk N. O. Categorization of crimes as the basis for differentiation of criminal responsibility. – Article.

The problem of reflection of the categorization of crimes in the text of the Criminal code is researched in this article. The interrelation of categorization of crimes and differentiation of criminal responsibility is studied.

Concerning the reform of criminal legislation of Ukraine, the question of marking and placing crime categories is especially important. The key idea of our research in this part is to ground the necessity to mark categories of crimes from more dangerous to less dangerous, from category 1 to category n (depending on their number). This concept is successfully used in the criminal law of the other states and is recommended by the UN. Reflecting the fact, that human life is the major value and this value is in the first place is the main peculiarity of this concept. It also highlights that encroaching human's life is the highest rank of social dangerousness, and it should be marked first. Such a numeration can be described as the "triangle model" demonstrating

the number of crimes of this category. It is a well-known fact that there is a higher quantity of less dangerous crimes than more dangerous ones.

The most dangerous category is evident, generally accepted in the legal state which is Ukraine. So human's life is of the highest social value. The most dangerous crimes are always aimed versus life. So it is justified to fix them on top of the triangle under number 1.

We support consistently the position that categorization of crimes does not belong to the means of differentiation of criminal responsibility. Duly estimating the importance of categorization we, however, suggest that it rather fulfills a technical function. It is a criminal-legal

institute, playing a key role in the implementation of the means of differentiation of criminal responsibility.

Summarizing, we reject the possibility of classification of crimes to be recognized as one of the means of differentiation of criminal responsibility. We also suggest that classification of crimes shall be done in such a way, that more dangerous crimes are classified under category number 1 and the other categories placement shall depend on decreasing of social dangerousness to category n (where n is the number of categories).

Key words: differentiation of criminal responsibility, categories of crimes, classification of crimes, numeration.